
MODEL OBRADE HRVATSKOGA TERMINOLOŠKOG NAZIVLJA¹

Lana HUDEČEK,
Milica MIHALJEVIĆ
(Zagreb, Republika Hrvatska)

U uvodnome dijelu rada prikazat će se dosadašnja istraživanja hrvatskoga terminološkog nazivlja. Prikazat će se hrvatsko terminološko nazivlje koje se nalazi u hrvatskome prijevodu ISO-ove norme ISO/R 1087: 1969 *Vocabulary of terminology*, koja je objavljena 1990. pod naslovom ISO 1087: 1990. *Terminologija – rječnik*². Na temelju te norme i ispisivanja građe iz terminoloških radova izrađen je i mali rječnik terminološkoga nazivlja koji je objavljen u radu Milice Mihaljević *O terminološkome nazivlju 1990.* i u dopunjenoj inačici u *Terminološkome priručniku* Milice Mihaljević iz 1998. Analizirat će se i terminološko nazivlje koje se nalazi u drugim terminološkim radovima te koje se upotrebljava u terminološkoj bazi *Hrvatsko strukovno nazivlje – Struna* (2008 – 13; 2016 – danas). U drugome dijelu rada, polazeći od definicije terminologije kao interdisciplinarnе znanosti koja obuhvaća određena područja lingvistike, logike, ontologije i informatike analizirat će se semantička polja koja terminološko nazivlje obuhvaća te odrediti konceptualni okvir za obuhvaćeno terminološko nazivlje. Na odabranim primjerima terminoloških naziva prikazat će se obrada terminoloških naziva u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* i *Pojmovniku e-leksikografije*, koji se nalazi na mrežnim stranicama *Mrežnika*, te u bazi *Hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja – Jena*, koja se izrađuje u okviru *Strune*. U završnome dijelu rada ponudit će se model obrade hrvatskih terminoloških naziva koji bi se mogli povezati s terminološkim nazivima u drugim slavenskim zemljama.

Ključne riječi: terminološko nazivlje, leksikografsko nazivlje, *Mrežnik*, *Jena*.

---

¹ Ovaj je rad izrađen na istraživačkome projektu *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP-2016-06-2141) i na projektu *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* (Struna-2017-09-05). Oba projekta u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost.

² Novija izdanja norme nisu prevedena na hrvatski jezik, pa se ovdje ne analiziraju iscrpnije. Kad bi se nazivlje norme 1087 uzelo za polazište predviđenoga rječnika terminološkoga nazivlja, trebalo bi uzeti najnovije izdanje te norme.

MODEL OF COMPILATION OF CROATIAN TERMINOLOGICAL TERMINOLOGY

Lana HUDEČEK, Milica MIHALJEVIĆ
(Zagreb, Croatia)

In the introductory part of the paper, the contemporary research of Croatian terminological terminology is summarized. An overview of terminological terminology in the Croatian translation of the ISO standard 1087:1969 *Vocabulary of Terminology*, which was published in 1990 under the title ISP 1087: 1990 *Terminologija – rječnik (Terminology – Dictionary)* is given. On the bases of that standard and the collected data from terminology works, a small dictionary of terminological terminology was published in the paper by Milica Mihaljević *O terminološkom nazivlju (On the Terminology of Terminology)* in 1990 and a supplemented version of that dictionary was published in *Terminološki priručnik (Terminological Manual)* in 1998. The terminological terminology used in other terminological papers and in the terminological database *Croatian Special Field Terminology – Struna* (2008 – 13; 2016 – today) is also analyzed. In the central part of the paper, starting from the definition of terminology as an interdisciplinary scientific field located at the intersection of linguistics, logic, ontology, information science, computer science, and individual disciplines, semantic fields of terms belonging to the terminology of terminology is analyzed and a conceptual framework will be offered. On some selected examples from the *Croatian Web Dictionary – Mrežnik* and *Terminological Glossary of E-lexicography* the compilation of terminological entries is presented. In the final part of the paper, a model for the compilation of Croatian terminological terminology, which can be linked to terminological terms from other Slavic countries, is offered.

Key words: terminological terminology, lexicographic terminology, *Mrežnik, Jena.*

Uvod

Još je 1974. godine Eugen Wüster *nazivoslovlje* (terminologiju, njemački *Terminologielehre*) (Wüster 1974) odredio kao granično područje između lingvistike, logike, ontologije, informatike i predmetnih znanosti. Iako se u međuvremenu terminologija znatno razvila te se osim vusterijanskoga pristupa razvili mnogi novi pristupi terminologiji, smatramo da je ovo određenje terminologije i dalje dobro polazište za izgradnju međunarodne baze terminološkoga nazivlja.

Kao jezikoslovci i leksikografi u središte ovoga rada postaviti ćemo preklapanje terminologije s jezikoslovljem te preklapanje terminološkoga

nazivlja s jezikoslovnim nazivljem. U ovome se radu polazi od pretpostavke da je riječ o ovim područjima: leksikologiji, leksikografiji (e-leksikografiji), semantici, tvorbi riječi i sintaksi, te da se ta područja obrađena u drugim jezikoslovnim priručnicima i projektima mogu (katkad uz potrebne prilagodbe) uključiti u rječnike i baze terminološkoga nazivlja. Stoga ćemo u daljnjemu radu posebnu pozornost obratiti obradi jezikoslovnoga nazivlja i nazivlja e-leksikografije u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* te obradi jezikoslovnoga nazivlja u *Hrvatskome jezikoslovnom nazivlju – Jeni*.

Dosadašnja istraživanja hrvatskoga terminološkog nazivlja

Sustavno istraživanje hrvatskoga terminološkog nazivlja započelo je prijevodom međunarodnih norma ISO/R 1087: 1969 *Vocabulary of terminology* i ISO 704: 1987 *Terminology work – Principles and methods* na hrvatski jezik. Prijevodi norma objavljeni su 1990. i 1996. godine u izdanju Državnoga zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo, a prevoditelji su bili Milica Mihaljević i Luka Vukojević. Te su norme prihvaćene kao hrvatske norme. U normi 1087 daje se sustavan popis terminološkoga nazivlja s odgovarajućim definicijama i istovrijednicama na engleskome, francuskome i njemačkome jeziku. Navodimo primjere nekih definicija:

naziv

jezična oznaka (3.4.1) općega pojma (3.2.3) u kojem posebnom području (3.1.2)
Napomena: Naziv može biti sastavljen od simbola i može imati inačice, npr. različite pravopisne likove.

3.4.4

jednostavni naziv

naziv (3.4.3) koji sadrži samo jedan korijen
Napomena: Primjeri su jednostavnih naziva: zvuk i svjetlo.

3.4.5

složeni naziv

naziv (3.4.3) koji sadrži dva ili više korijena
Napomena: Primjeri su složenih naziva: *knjigovodstvo* i *programska podrška*.

Rječnik nije abecedni, ali donosi abecedni popis upotrijebljenih naziva s odgovarajućim brojevima. Odnosi među nazivima sustavni su, tj. odražavaju mjesto naziva u pojmovnome sustavu, svaki naziv koji je dio definicije označen je brojčanom oznakom navedenom u zagradi iz koje je vidljivo mjesto na kojemu se nalazi njegova definicija. U napomeni se navode primjeri i dodatna objašnjenja. Napomene u hrvatskoj normi nisu samo prijevodi stranih napomena, nego su prilagođene hrvatskomu jeziku.

U sklopu rada Državnoga zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo prevedene su i *Upute za nazivlje* Heidi Sounauti te *Smjernice za terminološke politike. Oblikovanje i provedba terminološke politike u jezičnim zajednicama* (preveli Lana Hudeček i Luka Vukojević). Na temelju navedenih norma te polazeći od ove definicije *nazivoslovlja*:

"interdisciplinarna znanstvena grana koja proučava nastajanje pojmova, odnose i veze među pojmovima, svojstva pojmova, stvaranje pojmovnoga sustava, opis pojmova, stvaranje definicija, pridruživanje označioca označenicima (pojmovima), usklađivanje naziva i pojma, terminografske metode, probleme izgradnje terminoloških baza podataka itd.".

Milica Mihaljević napisala je rad *O terminološkome nazivlju* (Mihaljević 1990), u koji je uvršten i abecedni rječnik terminološkoga nazivlja. Izradi abecednoga rječnika prethodila je izrada sustavnoga pregleda uključenih naziva. Na kraju je iznesen nacrt objasnidbenoga rječnika terminološkoga nazivlja u kojemu se terminološko nazivlje razvrstava u ove skupine:

- općenito
- pojmovi i pojmovni sustavi
- definicije
- nazivi
- odnos naziva i pojma
- terminološka leksikografija – terminografija.

Dorađeni pojmovnik terminološkoga nazivlja objavljen je u knjizi Milice Mihaljević *Terminološki priručnik* iz 1998. godine. Navodimo nekoliko primjera definicija iz toga priručnika:

abecedni redoslijed – redoslijed članaka po abecednome redu natuknica

abecedni rječnik – rječnik u kojemu su natuknice poredane abecednim redom

afiks – morfem koji nije ni osnova ni nastavak, a koji se dodaje osnovi da bi se promijenilo značenje, gramatička ili leksička kategorija riječi (*pred-*, *nad-* -*telj*)

akronim v. složena kratica

antonim (protuznačnica, suprotnica) – naziv suprotna značenja

apstrakcijska ljestvica v. pojmovna ljestvica

bastardna riječ v. mješovita tvorenica

bliskoznačnica – naziv koji u određenome kontekstu ima isto značenje kao i koji drugi nazivi.

Navedeni pojmovnik obuhvaća terminološko nazivlje u širem smislu, u koje je uključeno nazivlje semantičkih odnosa (*sinonim*, *antonim*, *hiperonim*, *hiponim* itd.), leksikografsko nazivlje (nazivi za dijelove rječničkoga članka, vrste rječnika), nazivlje koje se odnosi na jezično

posuđivanje (*tuđica, posuđenica*), nazivlje tvorbe riječi (*afiks, sufiks, prefiks*). Iako većina navedenih naziva i danas pripada terminoškomu nazivlju u širem smislu, neki su se nazivi danas promijenili, npr. umjesto naziva *akronim* ili *složena kratica* upotrebljava se naziv *pokrata*. Zbog vremena nastanka navedenoga pojmovnika u njemu se ne nalazi veći broj naziva koji pripadaju e-terminologiji i terminološkim bazama podataka. To je nazivlje srodno nazivlju e-leksikografije, koje je iscrpno obrađeno u okviru projekata *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* i *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*, pa građa prikupljena i obrađena u okviru tih projekata može poslužiti kao osnova za izradu baze hrvatskoga terminološkog nazivlja.

Hrvatsko strukovno nazivlje – *Struna*

Sustavan timski rad na hrvatskome strukovnom nazivlju započeo je 2008. godine u okviru jednogodišnjega projekta *Hrvatsko strukovno nazivlje – projekt koordinacije*. Zadatak je jednogodišnjega projekta bila izgradnja svih potrebnih preduvjeta za rad na hrvatskome strukovnom nazivlju. U sklopu toga projekta izgrađena je terminološka baza podataka (koja se tijekom godina dograđivala), osmišljene su terminološke radionice te je napisan *Hrvatski terminološki priručnik* (Hudeček & Mihaljević, 2009., 2010., 2012). Iako taj priručnik ne donosi poseban pojmovnik terminološkoga nazivlja, vrijedno je vrelo hrvatskih terminoloških naziva te je uključen u računalni korpus jezikoslovnoga nazivlja koji se izrađuje u okviru projekta *Jena*. Nakon 2009. započeo je rad u bazi *Strune* te su pokrenuti mnogi projekti izgradnje strukovnoga nazivlja. *Struna* je normativna terminološka baza u kojoj se razlikuju *dopušteni, nepreporučeni, zastarjeli, žargonski* i *predloženi* nazivi. Ti su nazivi ovako definirani:

Dopušteni su nazivi oni koji se susreću u struci kao potpune istoznačnice preporučenoga naziva, ali su po nekome kriteriju manje normativno prihvatljivi od preporučenoga naziva. Ti se nazivi ne upotrebljavaju u definicijama.

Nepreporučeni nazivi nazivi su koji nisu prihvatljivi za uporabu u strukovnome jeziku jer su jezično neprihvatljivi ili pogrešno ili nepotpuno izražavaju pojam na koji se odnose.

Zastarjeli su nazivi oni nazivi koji se u jeziku struke više ne upotrebljavaju.

Žargonizmi su nazivi koji se upotrebljavaju u neslužbenome razgovoru među stručnjacima, a često su posuđenice iz drugih jezika, metaforični izrazi i sl.

U načelima *Strune* navodi se i:

"Značenje svakoga naziva opisuje se definicijom koja objašnjava razliku između pojma pridruženoga nazivu i drugih povezanih pojmova. Pojmovni se sustav gradi i navođenjem podređenih naziva. Primjer uporabe naziva u

kontekstu uvijek je izvorni navod iz stručne literature, a navodi se u rubrici kontekst. U zapisu svakoga naziva navode se i istovrijednice na drugim jezicima, u pravilu uvijek na engleskome, a često i na drugim europskim jezicima" (O Struni 2008 – 2013; 2016 – danas).

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena

U okviru programa *Struna* 24. svibnja 2019. započeo je s radom projekt *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena* (voditeljica Milica Mihaljević). Riječ je o projektu koji traje 18 mjeseci i ima ove ciljeve:

1. unijeti u bazu 1500 naziva sa sinonimima, definicijama i istovrijednicama na četirima svjetskim jezicima: engleskome, njemačkome, francuskome i ruskome takva baza bit će temelj za daljnje usustavljanje jezikoslovnoga nazivlja jer će se i nakon završetka projekta upotunjavati dodavanjem novih naziva
2. izraditi priručni kontrolni korpus računalno dostupnih i pretraživih izvora koji će biti temelj i za daljnja proučavanja hrvatskoga jezikoslovnoga nazivlja
3. izraditi mrežne stranice projekta
4. izraditi e-monografiju o jezikoslovnome nazivlju³.

Hrvatsko je temeljno jezikoslovno nazivlje neujednačeno i nesustavno na svim jezičnim razinama⁴. Hrvatski je jezik najvažniji predmet u osnovnim i srednjim školama te na državnoj maturi. Međutim, s jezikoslovnim se nazivljem učenici susreću i pri učenju stranih i klasičnih jezika. Jezikoslovno nazivlje dijelom ulazi i u opći jezik te u druge srodne struke, npr. komunikologiju, defektologiju, antropologiju, psihologiju, knjižničarstvo. Za hrvatski jezik ne postoji suvremeniji terminološki priručnik jezikoslovnoga nazivlja od Simeonova *Enciklopedijskoga rječnika lingvističkoga nazivlja*, koji je objavljen davne 1969. godine (Simeon 1969), i prijevoda Traskova leksikona *Temeljni lingvistički pojmovi* objavljena 2005. godine (Trask 2005), koji je prijevodni leksikon te ne obuhvaća sve teme ni nazive potrebne za hrvatski jezik, a s obzirom na vrijeme objavljivanja ne obuhvaća ni nazivlje suvremenijih lingvističkih teorija i pravaca. Osim toga, hrvatski je jezik iznimno loše zastupljen u *Slovníku slovanské lingvistické terminologie*, kojim se još uvijek služe strani slavisti⁵. Sve navedeno te nepostojanje terminološke baze hrvatskoga jezikoslovnoga nazivlja bilo je razlogom pokretanja projekta *Jena*. Osim najčešćih jezikoslovnih naziva, koji se nalaze u školskim

---

³ Više o projektu vidi na mrežnim stranicama projekta (O JENA-I 2019 – danas).

⁴ O tome vidi više u (Hudeček & Mihaljević 2018, 2018a; Hudeček, Mihaljević & Vidović 2006).

⁵ Više o hrvatskim rječnicima jezikoslovnoga nazivlja vidi u (Hudeček & Mihaljević 2018).

udžbenicima, priručnicima, rječnicima, gramatikama i pravopisu, predviđena je i obrada osnovnoga dijalektološkog, frazeološkog, glotodidaktičkog, leksikografskoga, leksikološkoga, onomastičkoga, paleoslavističkoga, povijesnojezičnoga, pragmalingvističkoga, sociolingvističkoga nazivlja te nazivlja kontaktologije, generativne lingvistike, kognitivne lingvistike, e-leksikografije, korpusnoga i računalnoga jezikoslovlja, terminologije, traduktologije i teorije valentnosti.

Pri terminološkome radu na *Jeni* posebna će se pozornost usmjeriti utvrđivanju nesustavnosti, analizi sinonimnih parova i nizova te normativnoj procjeni pojedinih naziva. Prikazujemo primjer obrade naziva *nazivlje* i *nazivoslovlje*, koji su uneseni u bazu *Jene*:

nazivlje

unesen: 10.07.2019, 21:31

obrađivač: Milica Mihaljević

faza obradbe: urednik pregledao

status naziva: preporučeni naziv

definicija: sustav naziva određenoga područja

područje: jezikoslovlje

potpodručje: terminologija

dopušteni naziv: terminologija

jezična odrednica: imenica

rod: srednji

broj: jednina

istovrijednica – engleski: terminology

istovrijednica – njemački: Terminologie

istovrijednica – francuski: terminologie; science de la terminologie

istovrijednica – ruski: терминология

istovrijednica – švedski: terminologi

napomena: Naziv je *terminologija* višeznačan jer označuje 1. sustav naziva, 2. znanost. Stoga se u hrvatskome standardnom jeziku ovakvo razgraničenje značenja 1. *nazivlje* i 2. *nazivoslovlje*.

nazivoslovlje

unesen: 10.07.2019, 21:31

obrađivač: Milica Mihaljević

faza obradbe: urednik pregledao

status naziva: preporučeni naziv

definicija: interdisciplinarna znanost koja proučava nastajanje pojmova, svojstva pojmova, odnose i veze među pojmovima, stvaranje pojmovnoga sustava, opis pojmova, oblikovanje definicija, pridruživanje označilaca označenicima, usklađivanje naziva i pojma, stvaranje sustava naziva, terminografske metode te oblikovanje i izgradnju terminoloških baza podataka

područje: jezikoslovlje

potpodručje: terminologija

dopušteni naziv: terminologija

nepreporučeni naziv: terminološka znanost

jezična odrednica: imenica

rod: srednji

broj: jednina

istovrijednica – engleski: terminology; terminology science

istovrijednica – njemački: Terminologielehre

istovrijednica – francuski: terminologie; science de la terminologie

istovrijednica – ruski: терминоведение

istovrijednica – švedski: terminologi

napomena: Naziv je *terminologija* višeznačan jer označuje 1. sustav naziva, 2. znanost. Stoga se u hrvatskome standardnom jeziku preporučuje ovakvo razgraničenje značenja 1. *nazivlje* i 2. *nazivoslovlje*.

Mrežne stranice projekta dostupne su na (O JENA-I 2019 – danas). Na tim stranicama nalaze se i radovi o jezikoslovnome nazivlju članova projektnoga tima, među kojima se nalazi i rasprava o terminološkome nazivlju (Mihaljević 1998). Izrađena je radna inačica korpsa jezikoslovnoga nazivlja (koja se nalazi u Sketch Engineu i dostupna je svim članovima projekta te na zahtjev i svim članovima akademske zajednice koji imaju pristup Sketch Engineu). Dugoročni je cilj uključivanje terminološkoga nazivlja izrađena na ovome projektu u međunarodni projekt Terminološke komisije Međunarodnoga slavističkog komiteta.

Hrvatski mrežni rječnik – *Mrežnik*

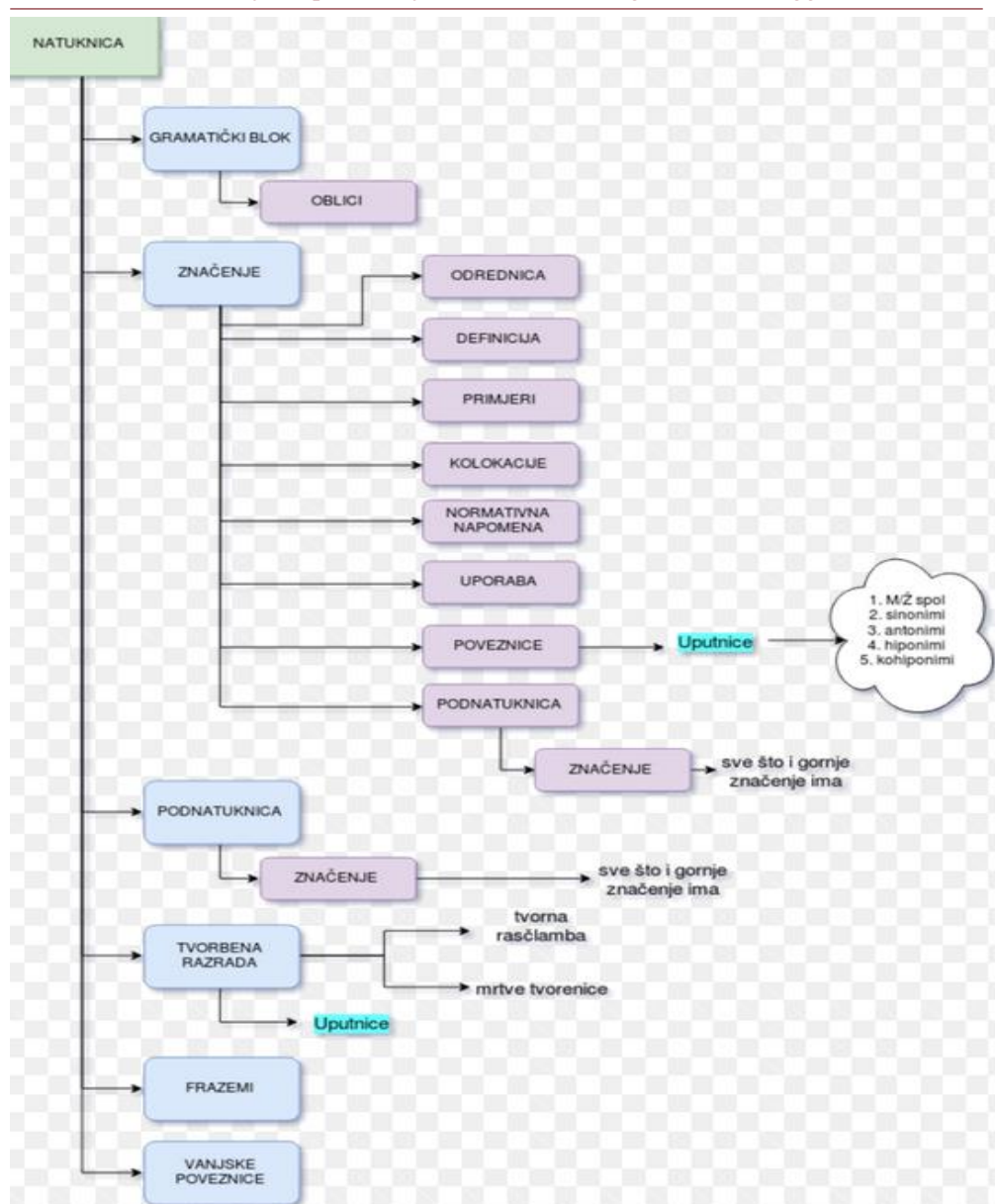
Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik projekt je Hrvatske zaklade za znanost koji se provodi u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (voditeljica Lana Hudeček), a čiji je cilj izrada slobodno dostupnoga mrežnog rječnika hrvatskoga jezika u skladu sa spoznajama suvremene e-leksikografije⁶. Predviđeno je da se *Mrežnik* sastoji od triju modula (za odrasle govornike hrvatskoga jezika, za učenike nižih razreda osnovne škole te za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik). Za svaki je od tih modula izrađena posebna struktura rječničkoga članka sukladno pretpostavljenim potrebama korisnika (npr. u modulu za učenike donosi se podatak o rastavljanju riječi na slogove, u modulu za osobe koje uče hrvatski jezik izgovor riječi itd.). U daljnjemu ćemo se prikazu osvrnuti samo na osnovni modul (namijenjen odraslim govornicima hrvatskoga jezika).

---

⁶ Više o projektu *Mrežnik* na stranicama (O Mrežniku 2017 – danas).

Model obrade hrvatskoga terminološkog nazivlja
Model of compilation of croatian terminological terminology

1. slika: Struktura osnovnoga modula u *Hrvatskome mrežnom rječniku*

Hrvatski mrežni rječnik opći je rječnik koji uključuje nazive različitih struka koji se upotrebljavaju u općemu leksiku. Tako se u njemu nalaze i jezikoslovni te, uže, terminološki nazivi. Na 2. i 3. slici donosi se prikaz natuknica *terminologija* i *nazivlje*. Terminologija se obrađuje kao riječ s dvama značenjima (uz prvo se značenje 'Terminologija je sustav naziva određene struke' donosi normativna napomena u kojoj se objašnjava da je u

tome značenju bolje upotrijebiti naziv *nazivlje*). Velika je pozornost u *Mrežniku* posvećena donošenju kolokacija u kojima se riječ pojavljuje, a koje se uvode pitanjima (npr. *Kakva je terminologija?*, *Kakvo je nazivlje?*, *Što se s terminologijom može?*, *Što se s nazivljem može?*, *Koordinacija:*, *U vezi s nazivljem spominje se:*) kako bi se korisniku olakšalo snalaženje u danim podacima. U *Mrežniku* se osim standardnih dijelova rječničkoga članka (natuknica, gramatički blok, definicija značenja, primjeri, frazemi) uz kolokacije donose i tvorbeni podatci (tvorbena raščlamba te tvorenice), podatci o uporabi te normativna napomena (jezični savjet).

terminolôgija **terminologija** im. ž. (G terminolôgijâ, DL terminolôgiji, A terminolôgiju, I terminolôgijôm; mn. N terminolôgije, G terminolôgijâ, DLI terminolôgijama, A terminolôgije)

¹ ling. **Terminologija je sustav naziva određene struke.**

- *Sustavna briga o terminologijama i nomenklaturama pojedinih struka, pri čemu je nužna suradnja jezikoslovaca (kroatista) iz jezičnih institucija i predstavnika samih struka.*

- *Glede geološke nomenklature i terminologije kao i nomenklature i terminologije drugih struka (primjerice kemije, biologije, geografije i sl.) valja se pridržavati preporuka i standarda struke, sve nestandardne termine i oznake valja precizno definirati pri prvome spominjanju.*

- *Kako detaljno objašnjavanje terminologije i metodologije projektnog menadžmenta prelazi okvire ovog članka, na početku ćemo vas uputiti na nekoliko poveznica.*

Kakva je terminologija? anglosaksonska; matematička, rodna, pravnička, ribarska; stručna, poznata

Što se s terminologijom može? koristiti se njome, poznavati je, upotrebljavati je, uskladiti je, usvajati je,

Koordinacija: terminologija i definicije, terminologija i klasifikacija, terminologija i metodologija, terminologija i nomenklatura; terminologija ili nazivlje

U vezi s terminologijom spominje se: nepoznavanje, poznavanje, problem, rječnik, usklađivanje

• U hrvatskome standardnom jeziku bolje je u ovome značenju upotrijebiti hrvatski naziv *nazivlje* nego internacionalizam *terminologija*. Prednost je naziva *nazivlje* i što je jednoznačan.

SINONIM: *nazivlje* :1

² ling. **Terminologija je znanost koja proučava nazivlje.**

- *Program je imao za cilj uputiti polaznike u osnovne pojmove na kojima počivaju terminologija i terminografija te ih upoznati s praktičnom primjenom znanja o terminografiji.*

- *Osnovna su joj područja interesa leksikografija, terminologija i terminografija, korpusna lingvistika, antropološka lingvistika te strukovni jezik.*

Koordinacija: terminologija i terminografija

SINONIM: *nazivoslovlje* :1

tvorenica terminološki

2. slika: Prikaz obrade natuknice *terminologija* u *Mrežniku*

nazivlje im. s.

Nazivlje je sustav naziva određene struke.

- *Osobito se to vidi u njegovu jezikoslovnom nazivlju koje uspostavlja kao cjelovit sustav na osnovi već postojeće jezikoslovne tradicije.*

- *Svaka je vrsta prikazana na jednak način i to: latinski naziv svojite, porodica (hrvatski i latinski naziv), narodno nazivlje, opis svojite, stanište i ekologija, rasprostranjenost, ostalo (raznolike informacije o vrsti: podrijetlo latinskog nazivlja, upotreba u narodnoj i službenoj medicini, upotreba u prehrani i druge upotrebe.*

▣ *Kakvo je nazivlje? brodstrojarsko, jezikoslovno, pomorsko, prirodnoznanstveno, računalno, stomatološko, zemljopisno; latinsko, strukovno*

Koordinacija: nazivlje i pojmovlje, nazivlje i znakovlje; nazivlje ili terminologija

U vezi s nazivlje spominje se: sustav

Što se s nazivljem može? istraživati ga, mijenjati ga, normirati ga, uskladiti ga

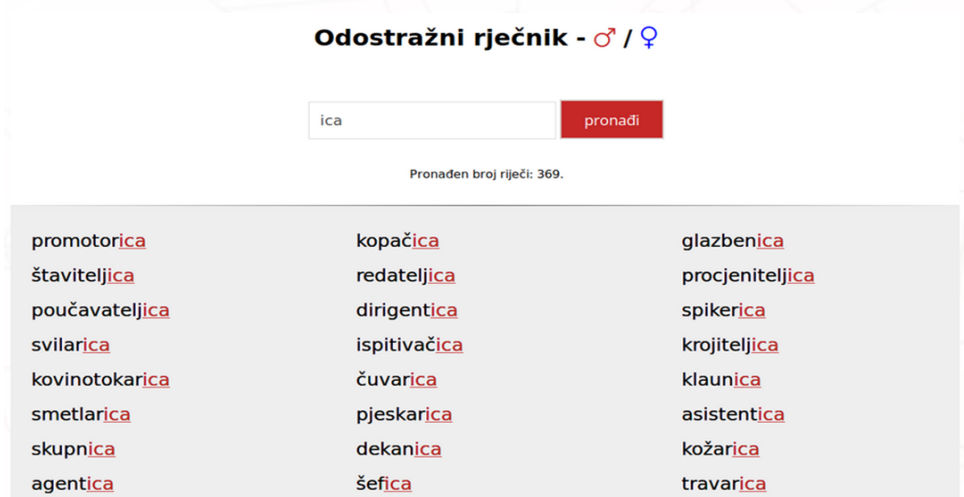
SINONIM: *terminologija* :1

Tvorba: *naziv-je-*

3. slika: Prikaz obrade natuknice *nazivlje* u *Mrežniku*

U okviru rada na projektu *Mrežnik* pokrenuta je i izrada *Pojmovnika e-leksikografije*. Pokretanjem projekta *Jena* taj je *Pojmovnik* postao zajednički međuprojektni zadatak te je u okviru *Jene* doraden i izmijenjen te unesen u bazu *Jene* (u *Jenu* su zasad uneseni samo nazivi, a nisu unesena imena kojih je u *Pojmovniku* mnogo). Osim podataka koji odgovaraju *Jeninu* ustroju, u *Pojmovniku* dostupnu na mrežnim stranicama *Mrežnika* mogu se pronaći i drugi podatci, npr. uz natuknicu *odostražni rječnik* nalaze se podatci o tome tko je izradio *odostražni rječnik hrvatskoga jezika*, na kojoj je adresi dostupan, pa i slika sa stranica *odostražnoga rječnika* kako bi se korisniku *pojmovnika* i ilustracijom (4. slika) olakšalo razumijevanje naziva i pojma. *Pojmovnik* je u prvome redu zamišljen kao vrelo podataka svima koji se bave teorijom i praksom *e-leksikografije*. Posljedica je toga i donošenje neosobnih imena u tome *Pojmovniku* (donose se imena projekata, konferencija, korpusa, baza itd.; osobna se imena u njemu ne donose).

- *odostražni rječnik* (*engl. reverse dictionary*) rječnik u kojemu su riječi abecedirane od kraja; *odostražni rječnik Rückläufiges Wörterbuch des Serbokroatischen* (1965. – 1967.) mrežno je dostupan na <https://www.uibk.ac.at/slawistik/institut/matesic.html>. Demo inačica *odostražnoga rječnika* naziva za vršitelje/vršiteljice radnje (<https://borna12.gitlab.io/odostraznji-mz/>); izradio Josip Mihaljević:

4. slika: Primjer obrade natuknice *odostražni rječnik* u *Pojmovniku e-leksikografije* koja sadržava i sliku stranice na kojoj se nalazi *odostražni rječnik*

Donosimo obrade nekih naziva u *Pojmovniku e-leksikografije*:
ekstrakcija naziva (*engl. terminology extraction*) postupak pronalaza naziva određene struke u korpusu
crpenje podataka (*engl. data mining*) razvrstavanje, organiziranje ili okupljanje velikoga broja podataka i izvlačenje relevantnih informacija, pronalaza korisnih informacija u velikoj količini podataka
elektronički rječnik (*engl. electronic dictionary, e-dictionary*) rječnik u digitalnome obliku

gramatika skica (*engl.* Sketch Grammar) jezični opis na kojemu se temelje skice riječi za određeni jezik nastaje pretpostavljanjem podataka potrebnih za jezični opis ili leksikografsku obradu i testiranjem rezultata niz pravila kojima se traže kolokacije u tekstnome korpusu te se kategoriziraju prema gramatičkim odnosima, npr. objektima, subjektima, modifikatorima itd. piše se u jeziku *CQL*, a rezultat se prikazuje u obliku skica riječi u sučelju *SketchEngine*

hipertekst (*engl.* hypertext) tekstna struktura koja se sastoji od međusobno povezanih jedinica informacije (*engl.* node) prikazana na elektroničkome uređaju hipertekst nema jedinstven redoslijed čitanja, nego ga čitatelj određuje tijekom čitanja

jezični alati (*engl.* linguistic tools) programi koji se razvijaju na temelju jezičnih izvora kao ishodišnih podataka te obrađuju postojeće jezične izvore ili služe za stvaranje novih jezičnih izvora omogućuju jednostavniju, bržu i jeftiniju uporabu prirodnoga jezika u računalnome okružju

jezični izvori (*engl.* language resources) digitalno usustavljena i pretraživa jezična građa: a) korpusi, tj. zbirke tekstova na jednome ili više jezika koje služe kao znatna količina jezičnih podataka za temeljna istraživanja o jeziku/jezicima i njihovim međuodnosima te b) digitalni rječnici, lako dostupni i pretraživi mrežno ili izvanmrežno; na temelju jezičnih izvora kao ishodišnih podataka razvijaju se jezični alati koji ili obrađuju postojeće jezične izvore ili služe za stvaranje novih jezičnih izvora.

Zaključak – prijedlog modela obrade terminološkoga nazivlja

Hrvatsko terminološko nazivlje bilo je predmetom proučavanja u pojedinačnim djelima, pri prijevodu međunarodnih norma na hrvatski jezik te u okviru većih općejezičnih i terminoloških baza podataka i projekata. Nakon analize obrade nazivlja u *Struni* (posebno u *Jeni*) i u *Mrežniku* te u *Pojmovniku e-leksikografije* nametnuo se ovaj model izrade višejezične terminološke baze terminološkoga nazivlja koji se sastoji od dvaju dijelova:

- a) dio zajednički svim jezicima –
  - engleski naziv** (pod ovim se nazivom okuplja nazivlje svih jezika)
  - definicija** (koja se prevodi na sve jezike), moguća odstupanja od opće definicije koja bi bila potrebna za svaki jezik treba navesti u napomeni
  - podređeni nazivi** (po mogućnosti isti za sve jezike)
- b) dio koji se odnosi na pojedini jezik:
  - preporučeni naziv**
  - jezična odrednica**
  - pokrata

istoznačnice (sinonimi): dopušteni naziv, nepreporučeni naziv, zastarjeli naziv, žargonizam, predloženi naziv
suprotnica (antonim)
podređeni nazivi
normativna napomena
pragmatička napomena
tvorenice
vrela (naziva, definicije i konteksta).

Masno su otisnuta obvezna polja. Ovaj je model samo prijedlog koji se može po potrebi dopunjavati, kratiti i mijenjati.

HRN ISO 704: 1996 Načela i postupci stvaranja nazivlja. Hrvatski zavod za norme. (zamijenjena s HRN ISO 704:2010.)

Hudeček, L. & Mihaljević, M. (2009, 2010, 2012), Hrvatski terminološki priručnik, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

Hudeček, L. & Mihaljević, M. (2018), "Normativni problemi u jezikoslovnome nazivlju (primjena standardnojezičnih normativnih pravila i terminoloških načela)", u Jadranka, M. (ur.), Zbornik radova sa znanstvenoga skupa. Od norme do uporabe 1, Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek, ss. 183-205.

Hudeček, L. & Mihaljević, M. (2018a), "Normiranje hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja", u Botica, S., Malnar Jurišić, M., Nikolić, D., Tomašić, J. & Vidović Bolt, I. (ur.), Hrvatski prilozi, 16. međunarodnom slavističkom kongresu, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, ss. 49-63.

Hudeček, L. & Mihaljević, M. (2019), "Nazivlje zavisnosložene rečenice u hrvatskim gramatikama", Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 45/2, ss. 437-471.

Hudeček, L., Mihaljević, M. & Vidović, D. (2006), "Sinonimni parovi i nizovi u temeljnome jezikoslovnom nazivlju", Filologija, 46-47, ss. 101-122.

ISO Recommendation (R 1087). Vocabulary of Terminology (1969).

Mihaljević, M. (1990), "O terminološkom nazivlju", Rasprave Instituta za hrvatski jezik, 16, ss. 151-167.

Mihaljević, M. (1998), Terminološki priručnik, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

Načela i postupci stvaranja nazivlja (ISO 704) (1996), Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb.

Nazivlje – rječnik (ISO 1087) (1996), Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb.

Simeon, R. (1969), Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, Matica hrvatska, Zagreb, I. – II.

Slovník slovanské lingvistické terminologie = Dictionary of slavonic linguistic terminology (1977 – 1979), Academia Praha, Prag, I. – II.

Smjernice za terminološke politike. Oblikovanje i provedba terminološke politike u jezičnim zajednicama, (2005), Pariz, dostupno na: <https://www.hzn.hr/UserDocsImages/Publikacije/SmjTerPo.PDF>.

Trask, R.L. (2005), Temeljni lingvistički pojmovi, Školska knjiga, Zagreb.

Wüster, E. (1974), "Die Allgemeine Terminologielehre – ein Grenzgebiet zwischen

Sprachwissenschaft, Logik, Ontologie, Informatik und den Sachwissenschaften", *Linguistics*, 119, ss. 61-106.

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik (IP-2016-06-2141), dostupno na: <http://ihjj.hr/mreznik/>.

Hrvatsko strukovno nazivlje – Struna (2008 – 13; 2016 – danas), dostupno na: <http://struna.ihjj.hr/>.

O Struni (2008 – 13; 2016 – danas), dostupno na: <http://struna.ihjj.hr/page/o-struni/#nacela>.

O JENA-i (2019 – danas), dostupno na: <http://ihjj.hr/jena/>.

Pojmovnik e-leksikografije, dostupno na: <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>.

O Mrežniku (2017 – danas), dostupno na: <http://ihjj.hr/mreznik/>.

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA (Struna-2017-09-05), dostupno na: <http://ihjj.hr/jena/>.